

Przedmiot: Rozwijanie wrażliwości artystycznej dziecka.

Prowadząca: K. Brzozowska

Zjazdy: 12.05.2020

Temat: Kształcenie mowy dzieci – jedno z najważniejszych działań opiekuńczych. - 3 godz.

Kształcenie wymowy dzieci – to jedno z najważniejszych zadań edukacyjno – opiekuńczych. Musimy przecież wykształcić u dzieci u progu nauki w szkole wymawianie prawidłowo wszystkich głosek. Ćwiczenia wymowy mają charakter ćwiczeń słuchowych, artykulacyjnych (ortofonicznych) i oddechowych. Literatura dziecięca może być wykorzystana we wszystkich rodzajach ćwiczeń:

- słuchanie opowiadań, wierszy – to ćwiczenia słuchowe,
- opowiadanie utworów literackich,
- inscenizacja - to przede wszystkim ćwiczenia artykulacyjne (ortofoniczne) i oddechowe.

Właściwy dobór tekstów literackich i obmyślenie formy przekazania ich dzieciom pozwoli na należyte wykonanie zadań edukacyjnych w zakresie kształcenia wymowy. Prócz tekstów do recytowania przez opiekunkę oraz do wypowiedziania przez dzieci - literatura dziecięca może być tematem do zabaw ortofonicznych. Szczególne znaczenie w stymulowaniu rozwoju mowy dzieci mają zabawy i ćwiczenia ortofoniczne. Poprzez tego typu zabawy:

- doskonalą się wymowę,
- wykształca się poprawność wymawiania dźwięków,
- usuwa przyczyny niechęci wypowiedziania się,
- ułatwia nawiązywanie kontaktów społecznych,
- likwiduje się błędy wymowy.

Zabawa ta ma w pewnym stopniu charakter inscenizacji, ale nią nie jest: jest to, bowiem dość dowolna przeróbka tekstu. Cały tok zabawy ortofonicznej obmyśla sama opiekunka, nie dzieci – tak, jak to jest w inscenizacji. Chodzi tylko o to, żeby tok ten miał charakter zabawy, żeby nie nudził dzieci dydaktyzmem lub bezcelowością powtarzania pewnych wyrazów, dźwięków.

Musimy pamiętać, że wprowadzając utwór literacki do zajęć kształcących wymowę, czynimy to zawsze bardzo ostrożnie: nie wolno burzyć przy tym piękna słowa poetyckiego, nie wolno robić z niego tylko ćwiczeń gimnastycznych mięśni narządów mowy, np.: przesadnie powtarzać niektóre dźwięki występujące w wierszu.

Trzeba zachować umiar, gdyż wygłaszany utwór powinien zawsze budzić wrażliwość dziecka na artystyczne walory literackie. Przekazywanie utworów literackich, to ważna dziedzina kształcenia języka, gdyż oddziałuje na myślenie dziecka przez emocjonalne pobudzenie, oraz wyobraźnię tak bogatą i wrażliwą w tym wieku.

Przykłady ćwiczeń oddechowych:

Wykonywanie ćwiczeń oddechowych prowadzi do zwiększenia pojemności płuc oraz do wzmocnienia mięśni oddechowych. Ćwiczenia te mają na celu pogłębienie oddechu oraz wydłużenie fazy wydechowej niezbędnych do prawidłowej mowy.

- dmuchanie na zabawki powieszono na nitce,
- puszczenie mydlanych baniek,
- zdmuchiwanie płomienia świecy,
- dmuchanie papierowych kwiatów na zielone tło lub śnieżynki na tło niebieskie,
- dmuchanie przez rurkę,
- dmuchanie na papierki, piórka itp.,
- dmuchanie na piłeczkę np.: strzelanie bramek, prowadzenie po torze,
- dmuchanie na łódeczki na wodzie,
- naśladowanie szumu wiatru,
- chuchanie na zmarznięte dłonie,
- dmuchanie na gorącą zupę,
- naśladowanie różnego rodzaju śmiechu (ho, ho, he, he, hi, hi).

Przykłady ćwiczeń warg i języka:

- przesadne wymawianie samogłosek,
- przesyłanie buziaczków,
- utrzymywanie ołówka między nosem, a górną wargą,
- czesanie dolnymi zębami wargi górnej i na odwrót,
- wrywanie kartki papieru z zaciśniętych warg,
- nadymanie policzków i powolne wypuszczanie powietrza,
- oblizywanie warg posmarowanych smakołykiem (usta szeroko otwarte),
- kierowanie języka w kącki ust bez dotykania nimi warg i zębów,
- udawanie ssania cukierków,
- otwieranie i zamykanie zębów bez odrywania języka od podniebienia,
- wymawianie sylab: la, la, la, lo, lo, lo, le, le, le,
- układanie języka w rulonik.

Przykłady ćwiczeń usprawniających podniebienie miękkie:

- płukanie gardła ciepłą wodą, tzw. gulgotanie,
- przenoszenie skrawków papieru za pomocą słomki (wciąganie powietrza),
- wciąganie policzków.

Ćwiczenia słuchowe mają na celu dostrzeganie i różnicowanie dźwięków z otoczenia oraz rozwój słuchu fonematycznego umożliwiającego słyszenie i różnicowanie dźwięków mowy.

Przykłady ćwiczeń słuchowych:

- rozpoznawanie dźwięków wydawanych przez różne przedmioty. np.: odbijanie piłki, stukanie do drzwi, tykanie zegara,
- rozpoznawanie dźwięków wydawanych przez różne instrumenty,
- rozpoznawanie źródeł dźwięków, głośności, wysokości,
- nazywanie i naśladowanie głosów zwierząt,
- powtarzanie rytmu,
- wyklaskiwanie rytmu piosenki, wierszyka,
- wyodrębnianie głoski w nagłosie wyrazu,
- wyszukiwanie obrazków różniących się jedną głoską (rak – mak, laska – maska),
- różnicowanie wyrazów różniących się jedną głoską,
- różnicowanie wyrazów różniących się głoską w nagłosie, np.: szafa – sanki – wyrazy rozpoczynające się od „sz” wkładamy do jednego pudełka a od „s” do drugiego,
- różnicowanie mowy prawidłowej od nieprawidłowej, np.: szkoła – skoła.

Przykłady zabaw z małymi dziećmi stymulujących mowę:

- zabawy uczące rozróżniania cech przedmiotów (utrwalające kolory, kształty, pojęcia wielkości),
- zabawy utrwalające wiadomości o najbliższym otoczeniu (z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych),
- zabawy kształtujące mowę (zabawy ćwiczące słuch, oddech, artykulację, rytmizację),
- zabawy tematyczne (naśladowujące czynności i zachowania dorosłych),
- zabawy umuzykalniające (ćwiczące uwagę, pamięć, orientację, głos, słuch i narządy ruchu),
- zabawy plastyczne (wyrażające przeżycia dziecka i jego wiedzę na temat otoczenia),
- zabawy z wykorzystaniem książki,
- zabawy związane z inscenizacją krótkich tekstów.

Najczęściej wykorzystywane sposoby zapoznawania z treścią utworu literackiego, to:

- czytanie książek lub czasopism,
- opowiadanie nauczycielki ilustrowane obrazkami, pacynkami, zabawkami, sylwetkami,
- recytacja i inscenizacja utworu.

Bardzo ciekawym sposobem pracy z tekstem jest jego inscenizacja. Już małe dzieci mogą odgrywać gestem, ruchem czy słowem pewne fragmenty utworu – charakterystyczne ruchy i odgłosy misia, żabki, bociana, wybrane dialogi lub refren wiersza. Przygotowanie inscenizacji opiera się na stałych elementach:

- zapoznaniu z utworem,
- przeprowadzeniu z dziećmi analizy treści (charakterystyka występujących postaci, rozwój i przebieg akcji, wymowa moralna),
- utrwaleniu treści utworu, zachęcenie do prób jego odegrania [2, s. 248].

Należy pamiętać, że w utworze musi występować kilka postaci. Akcja powinna być żywa, ciekawa, a dialogi powinny dominować nad narracją. Dzieci młodsze włączają się stopniowo do udziału w odtwarzaniu utworu. Zabawa w teatr należy do najbardziej przez dzieci lubianych. Jej tematem może być utwór literacki, baśń lub opowiadanie.

Teatrzyk wprowadza się w młodszych grupach wiekowych w różnych sytuacjach, w zależności od potrzeb i możliwości. Zabawy w teatr pomagają w rozwijaniu wrażliwości estetycznej, ukazywaniu piękna utworów literackich, wzbogacaniu wiedzy o świecie, wychowaniu społecznym i wyzwalaniu twórczej ekspresji.

Naturalną i spontaniczną aktywność małego dziecka umożliwiają małe formy sceniczne. Do małych form scenicznych zaliczamy:

- wesole ćwiczenia ortofoniczne,
- zabawy pantomimiczne,
- improwizacja ruchowa w rytm muzyki,
- obrazki sceniczne,
- inscenizacje wierszy,
- inscenizacje opowiadań,
- inscenizacje baśni.

Mogą być one odtwarzane za pomocą różnych technik: lalek, pacynek, żywego planu, lalek płaskich - teatrzyku chińskich cieni, „lizaków”.

Małe formy sceniczne ułatwiają dziecku orientację w czasie i przestrzeni oraz poznanie własnych możliwości ruchowych. Poprzez różne przejawy aktywności ruchowej (ruchy rąk i nóg, bieganie i skakanie, skręty tułowia, głowy, itp.) dziecko uczy się organizowania swoich ruchów w przestrzeni. Wyrabianie zwinności i pewnej precyzji ruchów ułatwiają zabawy pantomimiczne. Jest to łatwiejsza forma przekazania tego, co chce się wyrazić za pomocą słowa, tekstu. Ilustrowanie gestem, mimiką wymaga jednak od dziecka trafnego, plastycznego przedstawienia sytuacji, osoby, przedmiotu. Tematy zabaw można czerpać z obserwacji i przeżyć dzieci: pomagamy mamie w domu, ubieramy młodsze rodzeństwo, robimy zakupy w sklepie, zbieramy grzyby itp.

Po wyjaśnieniu dzieciom, na czym polegają zabawy pantomimiczne, będą one same proponować różne historyjki i rozpoznawać ich treść. Zabawy te są najlepszym przygotowaniem do scenek ruchowych, mówionych, dają pewne bogactwo ruchu, gestu, przygotowują dzieci do lepszego zrozumienia odtwarzanych scenek i wdrażają do samokontroli wykonanych ruchów.

Przygotowując małe formy inscenizacji należy ukazywać dzieciom piękno języka utworu zarówno współczesnego, jak i klasyki: baśni, bajek, wierszy i opowiadań. Oprócz wartości estetycznych zawierają one także bogate treści moralne, uczą odróżniać dobro od zła, wyzwalają chęć pozytywnego działania, w odniesieniu do własnej osoby i do innych ludzi.